

УДК 658.016.2.737

JEL Classification: D81, F29, O10, L12

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2024-2.94.09>

Яна Гончарук, к.е.н., доцент, доктор філософії,
ПВНЗ «Буковинський університет»
<https://orcid.org/0009-0006-0214-7366>

Ярослав Майор, магістр,
Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Чернівці

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ІЗ ВРАХУВАННЯМ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. Побудовано систему показників фінансового стану, за якими оцінюється фінансовий ризик підприємства, та здійснено їх групування за характером впливу на фінансовий стан підприємства. Виділено такі групи фінансових ризиків: ризик нераціональної структури капіталу, ризик неефективної фінансової діяльності, ризик зниження ліквідності, ризик неефективної операційної діяльності, ризик незбалансованості грошових потоків і ризик неефективної інвестиційної діяльності. Для побудови моделі оцінки рівня фінансового ризику на підприємстві з кожної групи показників обрано по одному репрезентативному методом «центру ваг». Визначено, що репрезентативними показниками при ідентифікації рівня фінансового ризику на підприємстві є: коефіцієнт автономії, коефіцієнт оборотності капіталу, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт рентабельності продажів, коефіцієнт достатності чистого грошового потоку, сукупна рентабельність інвестицій.

Стаття присвячена теоретичним та практичним аспектам з формування програми сталого розвитку за наявності фінансових ризиків на підприємстві. Проаналізовані різні погляди науковців щодо термінів «ризик», «фінансовий ризик» та «сталий розвиток підприємства».

Мета дослідження полягає у вирішенні питання формулювання фінансово-економічної складової та описування її в концепції сталого розвитку як основи вибору та затвердження управлінського механізму забезпечення стійкості.

Методологія. Під час проведення дослідження використано загальнонаукові теоретичні методи, зокрема системний аналіз – для розкриття ключових категорій дослідження; абстрактно-логічний метод – для формулювання теоретичних узагальнень та висновків щодо суті синергетичного ефекту та його оцінювання, а також графічний метод – для ілюстрації теоретичного та аналітичного матеріалу, що стосується основних характеристик синергетичного ефекту в інноваціях.

Результати. На етапі побудови моделі мінімізації фінансових ризиків підприємства з використанням експертного методу проранговано репрезентативні показники за їхньою інформативністю для оцінки фінансового ризику на

підприємстві. Побудовано модель оцінки фінансових ризиків підприємств харчової промисловості на основі адитивної згортки показників-репрезентантів рівня фінансового ризику підприємства з коригуванням на вагові коефіцієнти їхньої значущості. Розглянуто основні складові сталого розвитку підприємства та вплив на нього фінансового ризику. **Практичне значення.** Проаналізовано ринок продуктів сухих сніданків в Україні та рівень фінансового стану досліджуваного підприємства ПрАТ «Лантманнен Акса». Проаналізовано вплив всіх фінансових показників та наявність фінансових ризиків. **Перспективи подальших досліджень.** Запропоновано заходи щодо зниження фінансових ризиків, створено нова програма сталого розвитку ПрАТ «Лантманнен Акса».

Ключові слова: сталий розвиток, підприємство, фінансовий стан, ризик, показник, коефіцієнт, рентабельність, ринок.

Кількість джерел: 18; кількість таблиць: 8; кількість рисунків: 1.

Yana Honcharuk, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,

<https://orcid.org/0009-0006-0214-7366>

PVNZ "Bukovinian University",

Yaroslav Major, Master's degree student,

Chernivtsi Institute of Trade and Economics of SUTE, Chernivtsi

STAGES OF FORMING STRATEGIES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE TAKING FINANCIAL RISKS INTO ACCOUNT

Summary

The article is devoted to theoretical and practical aspects of creating a sustainable development program in the presence of financial risks in the enterprise. Different concepts of scientists are analyzed in relation to the following terms: "risk", "financial risk" and "sustainable development of the enterprise". The relevance of the implementation of sustainable development programs by enterprises is determined, and the implementation of sustainable development programs at enterprises allows to gain additional advantages in management and to react quickly to changes in the internal and external environment of the enterprise.

The indicators of the economic, social and environmental spheres of the enterprise are considered, which allow us to assess the state of the organization in terms of sustainability, and the calculation of the indicators indicated in the article allows us to find the disparities in the management of sustainable development of the enterprise and to see in which spheres, economic, social or environmental, is more active work to achieve sustainability. The main components of sustainable development of the enterprise and the impact of financial risks on it are considered. The market of breakfast cereals in Ukraine is analyzed, it can be

stated that today the market is at a fairly high level of demand, which allows the company to operate successfully and the level of financial condition of the researched enterprise PJSC "Lantmann Akxa".

It is determined that to develop a strategy to improve sustainable development, you must first assess the financial condition of the enterprise, using SWOT analysis, calculation of financial performance, for which the following analyses have been developed: horizontal, vertical, comparative and financial ratios, profitability and level bankruptcy.

The impact of all the financial indicators and the presence of financial risks are analyzed, it is the sustainable development program that directly depends on these indicators, they help to accumulate free funds for its development, so the concepts of financial development and sustainable development are directly proportional. Measures to reduce financial risks have been proposed, and a new program for the sustainable development of PJSC Lantmann Akxa has been created, which will allow the company to move to a new level.

Keywords: sustainable development, enterprise, financial condition, risk, indicator, coefficient, profitability, market.

Number of sources – 18, number of tables – 8, number of drawings – 1.

Постановка проблеми. У наш час, коли ринок харчової промисловості розвивається вкрай швидко, перед керівництвом підприємств постає нелегке завдання – забезпечення змін. Це потрібно для збереження не тільки свого місця на ринку, а й конкурентних переваг. Підприємства вимушені орієнтуватись на стратегію управління, яка б дозволила підвищити фінансово-економічну ефективність, а також не забувати про природо- та ресурсозбереження. Саме тому покращення концепції управління сталим розвитком є найнеобхіднішим для сучасного підприємства, щоб залишатись конкурентоспроможним.

Фінансова-економічна ефективність підприємства залежить від наявності фінансових ризиків. Кожен день підприємства стикаються з тим, що потрібно приймати доволі складні ризиковані рішення, які можуть за собою нести фінансові втрати. Щоб уникнути цього, багато підприємств шукають шляхи встановлення фінансової стабільності. Для того щоб віднайти фінансову стабільність, мінімізувати негативний вплив фінансових ризиків та не допустити його реалізацію, потрібно постійно прогнозувати ймовірність його настання та робити оцінку постійних факторів, які впливають на фінансове середовище підприємств.

Розуміння принципів фінансово-економічної складової сталого розвитку підприємства дає можливість вже на ранніх стадіях здійснити зміни, що в перспективі призведуть до позитивних результатів. Тому актуальною потребою постає вирішення питання формулювання фінансово-економічної складової та описування її в концепції сталого розвитку як основи вибору та затвердження управлінського механізму забезпечення стійкості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над проблематикою фінансових ризиків багато років працюють різні вчені, а саме: С. Біра [1], Х. Фрімен [2], Н. В. Васюк [3], Х. Р. Гальчак [4], Л. М. Демиденко [5], Я. І. Невмержицький [6], Ю. С. Скакальський [7], О. А. Зоріна [8] та інші. Однак саме фінансово-економічна складова сталого розвитку та вплив на нього фінансового ризику не була досліджена достатньо і потребує більш глибокого аналізу і висвітлення.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є запропонування шляху удосконалення фінансово-економічного аспекту стратегії сталого розвитку підприємства на основі аналізу фінансових ризиків підприємства «Лантманнен Акса».

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення сталого розвитку підприємства є невід'ємною частиною успіху кожного виробництва. Зокрема, управління стійким розвитком потребує постійної посиленої орієнтації на соціально-економічне зростання і, як результат, ріст ефективності функціонування.

Концепція сталого розвитку визначає певний комплексний підхід до функціонування організацій, що передбачає взаємозв'язок та інтеграцію економічного, екологічного та соціального аспектів діяльності, при якому темпи економічного процвітання підприємства є тотожними темпам відтворення природних ресурсів, не лише з метою власних інтересів, а також задля можливості задоволення потреб наступних поколінь.

Загалом сталий розвиток – це антикризовий, невпинний, стабільний та підконтрольний процес, якому притаманне зростання економічної ефективності діяльності підприємства з паралельним посиленням сфери відповідальності перед

клієнтами та партнерами, а також розробленими заходами щодо охорони навколишнього середовища, спрямованими на покращення якості життя як для теперішнього, так і наступного покоління [9].

На думку деяких сучасних американських науковців, ризик – це ймовірність настання збитків і втрат [10, с. 448]. У відомих словниках Вебстера й Ожегова «ризик» описується як «небезпека, можливість збитку або настання втрат», «можливість небезпеки» або «дія навмання зі сподіванням на щасливий вихід». Науковець Дорош О. В. подає таке визначення: ризик – ймовірність (загроза) втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання прибутків або появи додаткових витрат внаслідок певної виробничої та фінансової діяльності [11, с. 58].

Важливо зазначити, що ризик характеризується не тільки втратами, але й несе можливість отримати незапланований прибуток. Ця закономірність має дві сторони: з прямим та зворотним змістом. Пряме розуміння – це фінансова вигода після прийнятого рішення, зворотне розуміння – понесені фінансові та матеріальні збитки.

Також потрібно наголосити на тому, що неоднозначна ситуація може і не призвести до ризику. Ризикові ситуації можуть стосуватися окремих осіб або груп, які приймають рішення, коли майбутні події, які мають великий шанс трапитись, вплинуть на результати їхніх рішень. З цього переліку можна зробити висновок, що ризик є невизначеністю наслідків, у разі настання яких підприємство може або отримати додатковий прибуток, або зазнати великих ризиків.

Відповідно, основними характеристиками ризику є невизначеність, альтернативність та неузгодженість. На кожному підприємстві фінансові ризики найдзвичайно різноманітні.

Фінансово-економічний стан – одна з найважливіших характеристик діяльності підприємства. Він залежить від результатів виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності підприємства. Аналіз фінансового стану підприємства є необхідним, оскільки дає інформацію про якісну та кількісну оцінку зміни показників у динаміці і

допомагає керівництву прийняти управлінські рішення щодо планування і прогнозування діяльності в довгостроковому та короткостроковому періодах.

Для оцінки стану фінансово-економічного показника підприємств існує декілька методів, які описані в таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика основних методів оцінки фінансово-економічного стану

<i>Метод</i>	<i>Характеристика</i>
Горизонтальний	Відображає непостійний характер використання фінансових показників, оскільки виконується порівняння із минулими періодами. При горизонтальному аналізі використовуються такі підходи: зіставлення змін в абсолютних величинах (гривні) та порівняння змін у відносних (відсоткових) величинах.
Вертикальний	Основа структурного аналізу, оскільки спроможний визначити структуру показників в аналітичних таблицях, фінансової звітності та інших її варіантах завдяки виявленню динаміки зміни показників за аналізований період.
Порівняльний фінансовий аналіз	Базується на порівнянні значень окремих груп схожих показників між собою. При даному аналізі прораховуються розміри абсолютних та відносних відхилень порівнюваних показників.
Аналіз фінансових коефіцієнтів (R-аналіз)	Коефіцієнти оцінки фінансової стійкості підприємства показують рівень фінансового ризику, який має зв'язок зі структурою джерел формування капіталу підприємства. Коефіцієнти оцінки платоспроможності (ліквідності). Аналіз платоспроможності є ключовим фактором фінансового аналізу. Коефіцієнти оцінки оборотності активів. Ці показники відображають швидкість оборотності коштів підприємства. Коефіцієнти оборотності показують кількість оборотів, що здійснюються за аналізований термін і тривалість одного обороту, що характеризує середній термін, за який відбувається оборот. Коефіцієнти оцінки рентабельності (прибутковості) характеризують ефективність всієї діяльності підприємства з урахуванням факторів ризику.
Інтегральний фінансовий аналіз	Сьогодні одним з найпопулярніших інструментів у використанні фінансових менеджерів є SWOT-аналіз – цей метод постійно використовується у стратегічному плануванні діяльності організації, який полягає у поділі факторів та явищ на чотири категорії.

*Джерело: [11].

Звичайно, у кожного методу є свої недоліки та переваги, тому кожне підприємство задля ефективного ведення фінансово-економічної діяльності має систематично проводити детальний аналіз й оцінку фінансово-економічного стану за допомогою різних методів і прийомів, які вже адаптовані під стиль цього підприємства і відповідають стратегії та політиці його розвитку.

Проаналізуємо економічний стан досліджуваного підприємства ПрАТ «Лантманнен Акса». Для повного аналізу потрібно оцінити ринок сухих сніданків.

Сухі сніданки (мюслі) з'явилися в Україні в кінці 20-го століття та зайняли стійку позицію на ринку харчових продуктів. Мюслі сподобались українцям через швидке приготування і поживність. Багато виробників роблять ставку на те, що мюслі – невід'ємна частина раціону всіх, хто слідкує за вагою. Рослинні волокна, які є у їхньому складі, повільно перетравлюються в шлунку, що дозволяють довгий час не відчувати голод.

Ринок фасованих круп в Україні дуже розвинений. За останні роки, за даними аналізу інформації Держслужби статистики, щорічне виробництво усіх видів круп становило близько 380 тис. [12]. Виробництво деяких круп сильно збільшилось. Якщо раніше на першому місці була гречана крупа, яка має найбільший попит у населення, то зараз її частка становить близько 19–20% у сумарному обсязі виробництва круп, тоді як найвищу питому вагу в цій структурі займають зерна зернових культур плющені, перероблені в пластівці, лущені, обрушені, різані або подрібнені [13].

Пластівці стрімко заміщують крупи. Каші – щоденний продукт харчування для кожного українця, який з'явився задовго до появи борошна. Ще тисячі років тому наші предки переробляли просо, жито, ячмінь і пшеницю. Сьогодні важко уявити українця, який не мав би у своєму раціоні трьох-чотирьох видів каш, найпопулярнішими з яких є гречка, рис та вівсянка [14].

Рівень споживання пластівців щороку зростає на 8-9%.

АХА – міжнародний бренд, що розпочав свою історію у 1890 році в Швеції, а сьогодні є частиною великого скандинавського холдингу Lantmännen. Основними видами продукції, що виробляє товариство, є сухі сніданки ТМ «START», ТМ «АХА» та каші миттєвого приготування ТМ «АХА». Беручи до уваги асортимент підприємства, можемо зробити висновок, що 82 найменування в номенклатурі задовольняє потреби існуючого сегменту ринку: дешеві товари, представлені у таких категоріях, як каші швидкого приготування, гранола, мюслі, подушечки,

пластівці та батончики, орієнтовані на невибагливого споживача, який прагне до різноманіття в доступному ціновому сегменті.

Після ознайомлення з ринком сухих сніданків потрібно провести фінансовий та SWOT-аналізи. Розглянемо основні техніко-економічні показники ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2020–2022 роки (табл. 2).

Таблиця 2

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2020–2022 рр.*

Показники	Роки		
	2020	2021	2022
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	468946	552655	574979
Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	221	260	262
Фонд оплати праці штатних працівників, тис. грн	53556	74182	84734
Продуктивність праці, тис. грн./особу	2121,9	2125,6	2194,6
Середньомісячна оплата праці, грн./особу	20,2	23,8	26,9
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	53235	104035	108332
Фондовіддача, грн/грн	8,80	5,312	5,307
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	2,6	3,1	3,4
Середньорічна вартість активів, тис. грн	231846,5	275662	296472
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн	77361,5	105375,5	137834,5
Собівартість реалізованої продукції, тис. гривень	324721	389726	379633
Повні витрати на виробництво, тис. грн	424125	514949	504994
Витрати на 1 грн. реалізованої продукції, копійок	69,2	70,5	66,0
Прибуток від реалізації продукції, тис.грн	31800	37838	43994
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	25683	30383	35103
Рентабельність діяльності, %	5,60	5,49	6,10
Рентабельність продукції, %	7,50	6,8	7,6
Рентабельність власного капіталу, %	28,4	25,2	22,6
Рентабельність активів, %	11,07	11,02	11,84

*Джерело: складено авторами на основі даних підприємства.

Останніми роками на ПрАТ «Лантманнен Акса» прослідковується позитивна динаміка таких показників: чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 20%; зниження собівартості продукції (за допомогою нового обладнання в 2022 р.) спостерігається на 10093 тис. грн, що у відсотках складає - 2,59%; рентабельність активів зросла на 0,82%, що свідчить про ріст попиту на продукцію підприємства. Для повної оцінки потрібно ще проаналізувати показники фінансового стану підприємства (табл. 3).

Таблиця 3

Показники фінансового стану ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2020–2022 рр.*

<i>Показник</i>	<i>Нормативне значення</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
Показники ліквідності підприємства				
Коефіцієнт покриття	> 1	2,97	2,39	2,47
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6 – 0,8	2,16	1,72	1,85
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0 збільшення	0,31	0,004	0,16
Чистий оборотний капітал, тис. грн	> 0 збільшення	120281	103827	99517
Показники платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства				
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	> 0,5	0,35	0,44	0,52
Коефіцієнт фінансування	< 1 зменшення	3,1	2,9	3,3
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	> 0,1	0,11	0,01	0,16
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	> 0 збільшення	0,50	0,68	0,93
Показники ділової активності підприємства				
Коефіцієнт оборотності активів	збільшення	x	2,01	1,94
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	збільшення	x	4,72	4,89
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	зменшення	x	76,3	73,6
Коефіцієнт оборотності основних засобів	збільшення	x	3,97	4,12
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	збільшення	x	4,6	3,7

*Джерело: складено авторами на основі даних підприємства.

На 2022 рік підприємство вивело коефіцієнт абсолютної ліквідності до нормативного стану 0,16, що свідчить про ефективну стратегію управління фінансовими ресурсами.

Коефіцієнт швидкої ліквідності – за 2020–2022 рр. з’ясовано, що підприємство здатне погашати поточні зобов’язання за умови своєчасного здійснення розрахунків з дебіторами.

Коефіцієнт платоспроможності (автономії) – за 2 роки підприємство його вивело на нормативний показник у 0,52. Можна стверджувати, що компанія змогла подолати певні фінансові ризики.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами – у 2022 рр. бачимо, що показник зріс до 0,16, тому підприємство працює у правильному напрямку, і навіть у моменти кризи підприємство зможе працювати та виробляти товари.

Фінансова діяльність допомагає забезпечити фінансове функціонування підприємства та досягти поставлених цілей.

Першим кроком до оцінки ефективності управління ризиками фінансової діяльності є визначення типу економічної стійкості підприємства. Відповідно до показника забезпечення запасів і витрат власними та позиченими коштами можна назвати такі типи фінансової стійкості підприємства (табл. 4).

Таблиця 4

Модель визначення типу фінансової стійкості*

№	Показники, надлишок (+) нестача (-)	Тип фінансової стійкості			
		Абсолютна фінансова стійкість	Нормальна фінансова стійкість	Нестійкий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан
1.	$\pm \text{ВОК} = \text{ВОК} - 3$	$\pm \text{ВОК} \geq 0;$	$\pm \text{ВОК} < 0;$	$\pm \text{ВОК} < 0;$	$\pm \text{ВОК} < 0;$
2.	$\pm \text{ФК} = \text{ФК} - 3$	$\pm \text{ФК} \geq 0;$	$\pm \text{ФК} < 0;$	$\pm \text{ФК} < 0;$	$\pm \text{ФК} < 0;$
3.	$\pm \text{ЗВ} = \text{ЗВ} - 3$	$\pm \text{ЗВ} \geq 0;$	$\pm \text{ЗВ} < 0;$	$\pm \text{ЗВ} < 0;$	$\pm \text{ЗВ} < 0;$

*Джерело: складено авторами на основі [6; 7].

З 2020 по 2022 рр. підприємство ПрАТ «Лантманнен Акса» має стабільну фінансову стійкість (табл. 5), проте власний оборотний капітал підприємства залишався від’ємним.

Таблиця 5

**Розрахунок фінансової стійкості
ПрАТ «Лантманнен Акса»***

	2020	2021	2022
Запаси	49151	50462	41881
± ВОК	-29932	-48574	-15472
± ФК	142095	171760	186613
± ЗВ	23416	68819	57616

*Джерело: складено авторами на основі даних підприємства.

SWOT-аналіз – це метод оцінки макро- і мікро факторів, що впливають на розвиток та фінансову стабільність підприємства. Методика дозволяє оцінити сильні і слабкі сторони підприємства, знайти нові можливості для підприємства і виявити можливі загрози, які впливають на фінансові ризики (табл. 6).

Після проведеного SWOT-аналізу можна стверджувати, що підприємство має багато сильних сторін. З можливостей можна виділити: появу нових споживачів, ріст експорту та зростання попиту на даний вид продукції.

Проте також підприємство має і певні загрози, над якими потрібно працювати, щоб уникнути фінансових ризиків:

- зниження купівельної спроможності через COVID-19;
- збільшення собівартості шляхом підвищення комунальних платежів;
- поява нових конкурентів.

Останній крок для визначення фінансового стану – прорахувати можливість настання банкрутства. У науковій літературі існує велика кількість моделей визначення ймовірності банкрутства, як зарубіжних, так і вітчизняних: модель Таффлера, модель Мартиненка, модель Альтмана тощо.

Модель Таффлера запропонував британський вчений Таффлер у 1977 р. [14]. Вона має такий вигляд:

$$Z=0.53*X_1+0.13*X_2+0.18*X_3+0.16*X_4 \quad (1),$$

де X_1 – прибуток до виплат/поточні зобов'язання, X_2 – поточні активи/зобов'язання, X_3 – поточні зобов'язання/загальна вартість активів, X_4 – виручка від реалізації/загальна вартість активів.

SWOT-аналіз ПрАт «Лантманнен Акса»*

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ul style="list-style-type: none"> – Натуральність усіх фруктових, ягідних та горіхових наповнювачів вівсяних каш. – Велика соціальна складова та мета підприємницької діяльності. 	<ul style="list-style-type: none"> – Немає чіткої асоціації з ТМ «АХА» у споживачів. – Має образ неякісного, дешевого товару серед споживачів. – Налагоджені асортиментні стратегії конкурентів.
<ul style="list-style-type: none"> – Великий досвід роботи ПрАт «Лантманнен Акса» на ринку (32 р.). – Якість продукції підтверджена сертифікатами. – Відносно висока швидкість впровадження нових технологій. – Залучення висококваліфікованих кадрів. – Успішне залучення іноземних інвестицій у компанію. – Роздрібна ціна нижча, ніж у конкурентів. 	<ul style="list-style-type: none"> – Неповнота використання можливих каналів комунікації – Не достатня інформованість споживачів про благодійну діяльність компанії – Відсутність визначеності та спрямованості на певну цільову аудиторію
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ul style="list-style-type: none"> – Зростання обізнаності ТМ через тренди на усвідомлене споживання екологічних та корисних для здоров'я продуктів. – Поява нових споживачів за рахунок росту сегменту маркет-плейсів для надання інформації та послуг у мережі Інтернет. – Ріст експорту сухих сніданків. – Збільшення попиту на харчові товари (у тому числі на вівсянку), оскільки соціальні стандарти життя населення України зросли. – Відмова від мінеральної олії – поштовх компанії в інвестування у екоімідж. 	<ul style="list-style-type: none"> – Поява нових конкурентів за рахунок відсутності високих бар'єрів входу на ринок. – Ріст вибагливості споживачів (заборона на використання пальмової олії сприяє підвищенню собівартості товару). – Низька лояльність молоді групи споживачів до торгової марки. – Збільшення собівартості виробництва через підвищення тарифів енергопостачання. – Зниження купівельної спроможності споживачів сухих сніданків через впровадження карантину на усій території України з 2022 року.

*Джерело: складено авторами на основі даних підприємства.

За моделлю Таффлера коефіцієнт ймовірності банкрутства досліджуваного підприємства за останні роки склав більше 0,7, що говорить про позитивні довгострокові перспективи фірми (табл. 7).

Таблиця 7

**Дані для розрахунку моделі Таффлера для ПрАТ
«Лантманнен Акса» 2020–2022 рр.***

	2020	2021	2022
X ₁	0,224	0,216	0,277
X ₂	0,146	0,132	0,155
X ₃	0,044	0,046	0,041
X ₄	0,298	0,298	0,311
Z	0.712	0.692	0.784

*Джерело: складено авторами на основі даних підприємства.

Модель визначення імовірності банкрутства Мартиненка [17] виглядає так:

$$K_{іб} = K_{пл} + 3,33 * K_a + 5,71 * K_{рвк} \quad (2),$$

де $K_{пл}$ – коефіцієнт поточної ліквідності, K_a – коефіцієнт автономії, $K_{рвк}$ – коефіцієнт рентабельності власного капіталу.

Нормативні значення: 6,0 і вище – низька ймовірність банкрутства; 5,99-5,30 – можлива; 5,29-3,49 – висока.

2021 року у досліджуваного підприємства спостерігається досить високий фінансовий ризик, проте уже в наступному році він знижується.

Модель Альтмана (Altman model) – алгоритм інтегральної оцінки загрози банкрутства підприємства, заснований на комплексному дослідженні найважливіших показників, що діагностують кризовий фінансовий стан [18].

$$Z = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,107X_3 + 0,420X_4 + 0,998X_5 \quad (3),$$

де X_1 – оборотний капітал/активи,

X_2 – чистий прибуток/активи,

X_3 – операційний прибуток/активи,

X_4 – власний капітал/зобов'язання,

X_5 – дохід від продажу/активи.

$Z > 2,9$ – зона фінансової стійкості («зелена» зона).

$1,23 < Z < 2,9$ – зона невизначеності («сіра» зона).

$Z < 1,23$ – зона фінансового ризику («червона» зона).

За розрахунками цієї моделі бачимо, що підприємству не загрожує банкрутство, тому що показники знаходяться на досить високих позиціях і прослідковується тенденція до їх збільшення (табл. 8).

Таблиця 8

**Дані для розрахунку моделі Альтмана для ПрАТ
«Лантманнен Акса» 2020–2022 рр.***

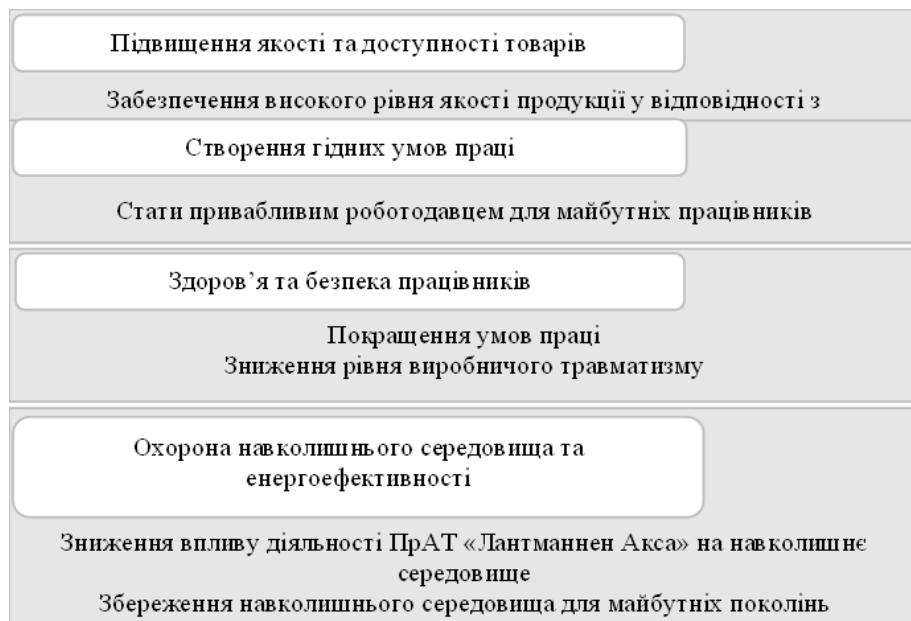
	2020	2021	2022
X ₁	0,42	0,43	0,40
X ₂	0,08	0,08	0,10
X ₃	0,53	0,40	0,77
X ₄	0,37	0,46	0,88
X ₅	1.84	1.85	1.93
Z	3,24	3,22	4,08

*Джерело: складено авторами на основі даних підприємства.

За допомогою трьох моделей оцінки настання банкрутства можна зробити висновок, що компанія має доволі стійке фінансове положення. Розробка програм сталого розвитку підприємства ПрАТ «Лантманнен Акса» здійснюється працівниками підрозділу стратегічного планування та досліджень. Ці програми розробляються з метою впровадження енерго-, ресурсозберігаючих та маловідходних технологій промислового виробництва, зменшення рівня енергоємності виробництва, технологічної модернізації виробництва шляхом впровадження новітніх наукових досягнень, створення програм з попередження виникнення фінансових ризиків, здійснення заходів, спрямованих на вдосконалення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з вищою освітою, кваліфікованих робітників, професійного розвитку працівників застосування сучасних механізмів стимулювання високопродуктивної праці, оздоровлення працівників та екологічності виробництва.

Поточна програма сталого розвитку підприємства ПрАТ «Лантманнен Акса» спрямована на такі напрями: підвищення

якості та доступності послуг, забезпечення здорових і безпечних умов праці, охорона навколишнього середовища й енергоефективності (рис. 1).

*Рис. 1. Поточна програма сталого розвитку
ПрАТ «Лантманнен Акса»**

*Джерело: складено авторами на основі даних підприємства.

Забезпечення цієї програми тісно пов'язане зі стабільним фінансовим станом. Тому потрібно дві програми правильно з'єднати, для того щоб акумулювати вільні кошти, отримані від програми зі зниження фінансових ризиків, в програму сталого розвитку підприємства (рис. 1).

Результати дослідження фінансово-економічного стану підприємства в умовах сталого розвитку дозволяють стверджувати, що така концепція компанії призводить до успішності фінансово-економічного аспекту стратегії. Про це свідчать розраховані показники. Водночас, коефіцієнт фінансової автономії і рентабельність сукупного капіталу знаходяться на гранично допустимій позначці.

Отже, було вирішено шляхом удосконалення стратегії сталого розвитку підприємства «Лантманнен Акса» створити нову корисну продукцію, яка дозволить покращити фінансово-економічні показники підприємства, а також позитивно вплине на інші аспекти стратегії сталого розвитку.

Висновки. Підприємство повинно розробляти чітку та досить інтегровану систему забезпечення стійкого розвитку відповідно до мінливих умов ринку та зміцнення конкурентних сил. За результатами аналізу можна сказати, що ПрАТ «Лантманнен Акса» має непогану концепцію сталого розвитку, яка на даний момент приносить успіхи у фінансово-економічній складовій. Такі показники, як коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, знаходяться на досить високому рівні. Проте в той же час є напрями, в яких слід розвиватись та, як наслідок, удосконалювати стратегію сталого розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Beer S., Wiley J. Cybernetics and management. New York, 1968. 214 p.
2. Freeman C. The "National System of Innovation" in historical perspective. *Cambridge Journal of Economics*. 1995. Pp. 5–24.
3. Васюк Н. В. Формування механізму стійкого розвитку машинобудівних підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. С. 125–128.
4. Гальчак Х. Р. Забезпечення сталого розвитку підприємства як основа формування соціальної відповідальності. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Проблеми економіки та управління : збірник наукових праць*. 2016. С. 69–74.
5. Демиденко Л. М. Концептуальні підходи до забезпечення стійкого розвитку підприємства. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2013. С. 92–96.
6. Невмержицький Я. Фінансовий ризик та дивідендна політика підприємства. *Ринок цінних паперів України*. 2006. С. 3–4.
7. Скакальський Ю. С. Контролінг фінансових ризиків підприємств : дис. канд. ек. наук : 08.00.08. Київ, 2016. 231 с.
8. Зоріна О. А. Методи аналізу фінансових ризиків. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2011. № 2. С. 221–229.
9. Лазоренко Т., Шолом І. Теоретичні засади концепції управління стійким розвитком підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 6. С. 175–184.
10. Штайнхофф Д., Берджес Д. Основи управління малим бізнесом. БІНОМ, 1997. 495 с.
11. Дорош О. Б. Основні завдання та напрями аудиту фінансової діяльності підприємства. *Наука молода*. Київ, 2009. № 12. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Menedzhment/2009_12/Doroch
12. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
13. Тупальська О. Коронавірус 2022 та харчова безпека: чи буде Україна з

продовольством, а бізнес з гривнею. *Агрополіт – гаряча агрополітика*. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/721-koronavirus-2022-ta-harchova-bezpeka-chi-bude-ukrayina-z-prodovolstvom-a-biznes-z-grivneyu>

14. Шевчук П. Пластівці заходять на територію круп. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/12/14/643517/>

15. Мартиненко В. П. Стратегія життєздатності промислових підприємств : монографія. Київ : Центр навч. л-ри, 2006. 324 с.

16. Altman, E. I. Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. *The Journal of Finance*. 1968. № 4. Pp. 589–609. DOI: <https://doi.org/10.2307/2978933>

17. Вдовічена О. Г., Насікан Н. І., Гринчук Ю. С. Ризик-орієнтовний менеджмент корпоративних підприємств у сучасних умовах. Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України. *Економіка та держава*. 2021. Вип. №3. С. 71-76.

18. Чорновол А. О., Дрінь І. І., Дрінь Т. Р. Формування портфеля фінансових платіжних зобов'язань, захищеного від систематичних ризиків. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. Чернівці : ЧТЕІ ДТЕУ, 2023. Вип. II (90). Економічні науки. С.117-133.

References:

1. Beer, S., Wiley, J. (1968). *Cybernetics and management*. New York, 214 p.
2. Freeman, C. (1995). The "National System of Innovation" in historical perspective. *Cambridge Journal of Economics*, pp. 5–24.
3. Vasyuk, N.V. (2012). Formation of the mechanism of sustainable development of machine-building enterprises. *Innovatsiyna ekonomika [Innovative economics]*, no. 10, pp. 125–128 (in Ukr.).
4. Halchak, H.R. (2016). Ensuring sustainable development of the enterprise as a basis for the formation of social responsibility. *Visnyk Natsionalnogo universytetu "Lvivska politehnika". Seriya: Problemy ekonomiky ta upravlinnya: zbirnyk naukovykh prats [Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series: Problems of economics and management: collection of scientific papers]*, no. 847, pp. 69–74 (in Ukr.).
5. Demydenko, L.M. (2013). Conceptual approaches to ensuring sustainable development of the enterprise]. *Naukovy pratsi Poltavskoyi derzhavnoyi ahrarnoyi akademiyi. Seriya: Ekonomichni nauky [Scientific papers of the Poltava State Agrarian Academy]*, no. 2(7), pp. 92–96. Available at: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/7.1/92.pdf> (in Ukr.).
6. Nevmerzhytskiy, Ya. (2006). Financial risk and dividend policy of the enterprise. *Rynok tsinnykh papieriv Ukrayiny [Securities market of Ukraine]*, no. 5, pp. 3–4 (in Ukr.).
7. Skakalskiy, Yu.S. (2016). Controlling financial risks of enterprises. PhD dissertation. Kyiv, 231 p. (in Ukr.).
8. Zorina, O.A. (2011). Methods of financial risk analysis. *Mizhnapodnyi zbirnyk naukovykh prats [International collection of scientific papers]*, no. 2(20), pp. 221–229. Available at: <http://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4746/1/21.pdf> (in Ukr.).
9. Lazarenko, T., Sholom, I. (2022). Theoretical fundamentals of the concept of management of sustainable enterprise development. *Halytskyi ekonomichniy visnyk [Galician Economic Bulletin]*, no. 6, pp. 175–184. Available at: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/67/924.pdf> (in Ukr.).
10. Steinhoff, D., Burgess, D. (1997). *Osnovy uppavlinnia malym biznesom [Fundamentals of Small Business Management]*. BINOM, 495 p.
11. Dorosh, O.B. (2009). The main tasks and areas of audit of financial activities of the enterprise. *Nauka moloda [Young Science]*. Available at:

- http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Menedzhment/2009_12/Doroch.htm (in Ukr.).
12. State Statistics Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukr.).
13. Tupalska, O. (2022). Coronavirus 2022 and food security: will Ukraine be with food and business with hryvnia. *Ahropolit – hapiacha ahropolityka [Agropolit – Hot Agropolitics]*. Available at: <https://agropolit.com/spetsproekty/721-koronavirus-2022-ta-harchova-bezpeka-chi-bude-ukrayina-z-prodovolst-vom-a-biznes-z-grivneyu> (in Ukr.).
14. Shevchuk, P. (2020). Flakes enter the territory of cereals. *Ekonomichna Pravda [Economic Truth]*. Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/12/14/643517/> (in Ukr.).
15. Martynenko, V.P. (2006). *Strategiya zhittezdatsnosti promislovyh pidpryemstv [Sustainability strategy of industrial enterprises]*. Kyiv, 324 p. (in Ukr.).
16. Altman, E.I. (1968). Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. *The Journal of Finance*, no. 4, pp. 589–609. DOI: <https://doi.org/10.2307/2978933>
17. Vdovichena, O.G., Nasikan, N.I., Grinchuk, Y.S. (2021). Risk-oriented management of corporate enterprises in modern conditions. Institute for training personnel of the State Employment Service of Ukraine. *Ekonomika ta derzhava [Economy and State]*, issue 3, pp. 71-76 (in Ukr.).
18. Chornovol, A.O., Drin, I.I., Drin, T.R. (2023). Formation of a portfolio of financial payment obligations protected from systematic risks. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu [Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute]*, issue II (90). Economic Sciences, pp. 117-133 (in Ukr.).